

เถาวัลย์เปรียง

1. ชื่อสมุนไพร เถาวัลย์เปรียง (THAO WAN PRIANG)
2. ชื่อวิทยาศาสตร์ *Derris scandens* (Roxb.) Benth. ชื่อวงศ์ Leguminosae (Fabaceae)
3. ชื่อท้องถิ่น เครือเขาหนัง เถาตาปลา (นครราชสีมา), พานไลน (ชุมพร), Hogcreeper
4. ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้เถาหรือไม้พุ่มรอเลื้อย ยาวได้ถึง 30 เมตร กิ่งห้อยลง เถามีขนสั้น นุ่ม

ใบ เป็นใบประกอบแบบขนนกปลายคี่ เรียงสลับ ใบย่อยเรียงตรงข้าม มี 7-13 ใบ รูปไข่หรือรูปรี กว้าง 1-2.5 เซนติเมตร ยาว 3-5 เซนติเมตร ปลายแหลมหรือมน โคนโค้งกว้าง ผิวใบด้านล่างมีขนประปราย หูใบขนาดเล็ก อาจมีหูใบย่อย

ดอก ช่อดอกแบบช่อกระจุกหรือแบบช่อแยกแขนงเทียม ยาว 8-45 เซนติเมตร ออกตามซอกใบหรือปลายกิ่ง ดอกย่อยรูปดอกถั่ว เป็นดอกสมบูรณ์เพศ กลีบเลี้ยงเชื่อมติดกันเป็นรูปถ้วย สีม่วง ปลายหยักซี่ฟัน มีขนประปราย กลีบดอกมี 5 กลีบ สีขาว สีชมพู หรือสีออกม่วง ยาวพันกลีบเลี้ยงมาก กลีบกลางเกลี้ยงหรือมีขนด้านล่าง โคนกลีบกลางสีเขียว กลีบคู่ข้างติดกับกลีบคู่ล่าง เกสรเพศผู้มี 10 อัน เชื่อมกันเป็นหลอด รังไข่เหนือวงกลีบ มี 1 ช่อง มีอวุล 9-10 เม็ด ก้านยอดเกสรเพศเมียโค้งเรียวยาวแหลม ยอดเกสรเพศเมียเล็กมาก

ผล เป็นฝักแบน รูปไข่หรือรูปรีถึงรูปขอบขนานแกมรูปแถบ กว้าง 0.8-1.5 เซนติเมตร ยาว 3-9 เซนติเมตร โคนสอบแคบ ปลายแหลม แก่ไม่แตก มีปีกแคบด้านเดียว

เมล็ด รูปไต เกลี้ยงหรือมีรอยย่น มี 1-3 เมล็ด

5. ส่วนที่ใช้ทำยา

ส่วนที่ใช้ทำยาเป็นชิ้นส่วนของเถาแห้ง มักพบหั่นเป็นชิ้นเล็ก ๆ เปลือกนอกสีน้ำตาลถึงสีน้ำตาลแกมสีเทา ไม่เรียบ อาจมีร่องหรือคลื่นตามยาว มีช่องอากาศกระจายอยู่ทั่วไปรอยตัดสีน้ำตาลอ่อน เห็นรอยวงปีชัดเจน เนื้อไม้มีรูพรุน ตรงกลางอาจพบไส้ไม้ขนาดเล็กสีเหลืองถึงสีน้ำตาลอ่อน เนื้อแข็ง รสฝืดเล็กน้อย

6. สรรพคุณของแต่ละส่วนที่ใช้ทำยา

ตำราสรรพคุณยาไทยว่า เถา มีรสฝืดเย็น สรรพคุณขับปัสสาวะ แก้ปัสสาวะพิการ แก้บิด แก้หวัด เถาคั่วไฟชงน้ำดื่ม แก้ปวดเมื่อย ถ่ายเส้น ถ่ายกระษัย แก้เส้นเอ็นชอด และขับเสมหะ

7. รายงานการวิจัยปัจจุบัน

ข้อมูลจากการศึกษาวิจัยพรีคลินิกพบว่าเถาใช้เป็นยาขับเสมหะ แก้ไอ ขับปัสสาวะ แก้ท้องเสีย มีฤทธิ์ลดการอักเสบ, แก้ปวดกล้ามเนื้อต้านเชื้อแบคทีเรียและกระตุ้นภูมิคุ้มกัน

เถาวัลย์เปรียงมีสารที่มีฤทธิ์เช่นเดียวกับฮอริโมนเพศหญิง จึงควรระวังหากจะกินติดต่อกันเป็นเวลานาน

8. สารสำคัญ

เถาวัลย์เปรียงมีสารหลายชนิด ที่สำคัญคือ สารกลุ่มไอโซฟลาโวน (isoflavones) เช่น โรทีโนน (rotenone), สแคนดิแนล (scandenal), สแคนเดอรอน (scanderone) , อีตูรุนากาโรน (eturunagarone), วาแรนกาโลน (warangalone), สแคนดิโนน (scandinone) และ เดอริสไอโซฟลาโวน (derrisisoflavone) สารกลุ่มไอโซฟลาโวนไกลโคไซด์ (isoflavone glycosides) เช่น เดอริสแคนดิโนไซด์เอ (derriscandenoside A) เดอริสแคนดิโนไซด์บี (derriscandenoside B), เดอริสแคนดิโนไซด์ซี (derriscandenoside C) และสารอนุพันธ์คูมาริน (coumarin derivatives) เช่น กรดโรบัสติก (robustic acid) เป็นต้น

9. แหล่งกำเนิด และกระจายพันธุ์

พืชชนิดนี้มีเขตการกระจายพันธุ์ตั้งแต่ประเทศอินเดีย พม่า ไทย มาเลเซีย ไปจนถึงตอนเหนือของทวีปออสเตรเลีย และทวีปแอฟริกา

10. พื้นที่เหมาะสมในการปลูกในประเทศไทย

- ลักษณะพื้นที่ พื้นที่ป่าละเมาะทั่วไป ป่าเบญจพรรณ ป่าไผ่ ห้วยไร่ปลายนา
- ภาค ทุกภาคของประเทศไทย
- จังหวัด ทุกจังหวัดของประเทศไทย

11. การคัดเลือกพันธุ์ (พันธุ์ที่นิยมปลูกในประเทศไทย)

- พันธุ์ที่ใช้เป็นยา พันธุ์พื้นบ้านทั่วไป
- พันธุ์ที่ใช้เป็นอาหาร พันธุ์พื้นบ้านทั่วไป

12. การขยายพันธุ์

โดยการปักชำรากเถาวัลย์เปรียง จะมีรากที่ขึ้นเป็นต้นอยู่ทั่วไป เราจะขุดต้นเถาวัลย์เปรียง นำมาชำในถุงเพาะชำ ที่มีตอนผสมอยู่ตัดใบออกเล็กน้อย รดน้ำให้ชุ่มชื้นอยู่เสมอ ประมาณ 30 – 45 วัน ก็จะแตกใบอ่อนและแตกรากเป็นต้นกล้าต่อไป

13. การปลูก/สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการปลูก

- ฤดูกาลเพาะปลูก เพาะปลูกได้ทุกฤดูกาล และต้องมีน้ำรด แต่นิยมปลูกในช่วงฤดูฝน
- การเตรียมดิน โดยการขุดหลุมกว้าง 30 เซนติเมตร ยาว 30 เซนติเมตร ลึก 30 เซนติเมตร รองก้นหลุมด้วยปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยหมัก เถาวัลย์เปรียงนิยมปลูกตามโคนต้นไม้ใหม่ หรือจะทำหลักเสาให้เลื้อยพัน หรือจะเลื้อยขึ้นกอไม้ก็ได้
- วิธีการปลูก เมื่อได้ต้นกล้าเถาวัลย์เปรียงที่เพาะชำอายุ 5 – 6 เดือน ก็นำเสาหลุมที่เตรียมไว้ แต่ต้องมีหลักปักอยู่ หรือโคนไม้ใหญ่เอาลงปลูกกลบดินแล้ว รดน้ำให้ชุ่มชื้นอยู่เสมอ

14. การปฏิบัติดูแลรักษา

- การใส่ปุ๋ย เถาวัลย์เปรียงเป็นไม้ป่าควรใส่ปุ๋ยคอก หลังจากปลูกได้ 4 เดือน ใส่ปุ๋ยคอก ควรใส่ปีละ 1 – 2 ครั้ง
- การให้น้ำ ถ้าปลูกในฤดูฝนปล่อยตามธรรมชาติก็ได้
- การกำจัดวัชพืช ควรทำพร้อมกับการพรวนดินและใส่ปุ๋ย
- การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรู เถาวัลย์เปรียงไม่มีโรคและแมลงศัตรูมากนัก จึงไม่ต้องใช้สารเคมีป้องกัน

15. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังเก็บเกี่ยว

- ฤดูกาลการเก็บเกี่ยว จะเก็บเกี่ยวได้ทุกฤดูกาล แต่นิยมเก็บเกี่ยวในฤดูแล้งช่วงเดือนธันวาคม – เมษายน เถาวัลย์เปรียง จะเก็บเกี่ยวได้มีอายุ 5 -10 ปี ขึ้นไป

- วิธีการเก็บเกี่ยว จะเก็บเกี่ยวโดยการตัดเถาวัลย์เปรียงเหลือโคนต้นไว้ เพื่อให้เกิดต้นใหม่ต่อไป นำเอาเถาวัลย์เปรียง มาตัดเป็นท่อน ๆ เพื่อส่งแปรรูปต่อไป

- การแปรรูปหลังการเก็บเกี่ยว เมื่อได้เถาวัลย์เปรียงมาแล้ว นำมาสับเป็นแผ่น ต้องรีบทำตอนสด ๆ ถ้าปล่อยแห้ง จะพินไม่เข้า (แข็งมาก) พอได้เป็นแผ่น ๆ ก็นำมาตากแดด 5 – 10 วัน จนแห้ง และนำไปอบอีกครั้งจนแห้งสนิท

- การบรรจุและการเก็บรักษา เมื่อได้เถาวัลย์เปรียงมาแล้ว นำมาใส่กระสอบโปร่ง ๆ หรือถุงปุ๋ยสะอาด เพื่อส่งจำหน่ายต่อไป หรือเก็บไว้ในห้องที่มีอุณหภูมิปกติและอากาศถ่ายเทได้ดี

16. การจำหน่าย

- เถาวัลย์เปรียงสด ราคา กิโลกรัมละ 10-50 บาท
- เถาวัลย์เปรียงแห้ง ราคา กิโลกรัมละ 50-100 บาท

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
กระทรวงสาธารณสุข